Mărci frazeologice ale tradiţiei culturale româneşti

Monica BILAUCA
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

Abstract: Our paper aims to emphasize the way phraseologisms – linguistic facts endowed with semantic and expressive density – have marked the cultural tradition of the Romanian language. We have analyzed the idioms, the proverbs, the locutions referring to the rites of passage (birth, marriage, death) and highlighted the advantages of their investigation and their importance in the process of transmission and value adding which contribute to configure the identity of the Romanian culture.
Keywords: *phraseologisms, idioms, proverbs, locutions.*

1. Modelate de factori culturali şi integrate într-un circuit viu, activ, valorile, tradiţiile formează universul axiologic al poporului respectiv, iar acesta va fi preluat, transmis şi se va regăsi, mai mult sau mai puţin reinterpretat, în conduita generaţiilor următoare. Utilizat cu preponderenţă în sfera ştiinţelor sociale, termenul *tradiţie,* provenit din latinescul *tradere*, face referire la tot ceea ce este caracteristic unei comunităţi în gândire şi în comportament, la ceea ce este propriu pentru marcarea identităţii unei culturi. Având aşadar caracter normativ, de filtrare şi legitimare a unui sistem de valori, *tradiţia* presupune, potrivit specialiştilor, continuitatea, pe cale orală, a elementelor componente, pe parcursul a mai multor generaţii. Elementele de cultură şi tradiţie populară reprezintă deci, pentru fiecare popor, un barometru important ce măsoară experienţa de viaţă, în baza căreia i s-a creionat profilul identitar, iar acestea „ne dau posibilitatea de a înţelege o seamă de forme şi funcţiuni aparţinând lumii satului tradiţional." [Bernea, 2005: 168].

1.1. În calitate de purtător de cuvânt al fondului valoric al culturii, limba a înregistrat, a codificat şi a depozitat o diversitate de forme în structuri care au trecut testul timpului, nu şi-au epuizat potenţialul semantic şi s-au fixat ca mărturie a datinilor, practicilor ritualice care l-au însoţit pe om de-a lungul existenţei sale. Pornind de la observaţia formulată de Theodor Capidan, potrivit căreia „durata şi tenacitatea tradiţiei nu se păstrează într-o măsură atât de mare, cum se arată în limba pe care o vorbim" [Capidan, 1943: 6], demersul nostru a analizat numeroase construcţii fixe, deci fapte de limbă înzestrate cu densitate semantică şi expresivă, reprezentative pentru tradiţia culturală românească, referitoare la ceea ce antropologia culturală numeşte *rituri de trecere* sau rituri preliminare (de separaţie), liminare (de prag), postliminarea (de agregare) [Gennep, 1996: 29]: naşterea, nunta, moartea.

1.1.1. Venirea pe lume este primul eveniment cu o semnificaţie specială în viaţa omului, la care participa în vechime întreaga colectivitate în mediul rural, era clipa când pruncul *vedea lumina (zilei) (sau vedea soarele, vedea viaţă, vedea lumina lumii ori a vieţii*, *vedea lumea în ochi* (*reg.*) sau, regional, *cădea pe strat*. Momentul acesta, când *copilul avea fiinţă (pe lume)* era

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)

marcat, după Simion Florea Marian, de credinţa că atunci când „se naşte un băiat sau o copilă, totdeauna se înscrie în cer într-o carte, care se numeşte cartea sorţii, nu numai numele, ci şi tot viitorul său cum are să fie: bun ori rău, de unde vine şi zicala: *aşa mi-a fost scris*, aşa *mi-a fost scris în slovele* ursitoare." [Marian, 1995: 46].

Anterior acestui moment, femeia însărcinată, despre care se spune, în diferite registre stilistice, că: *a pornit grea (sau într-adevăr)*, *a primit în sine*, *a purces grea (sau îngreunată, groasă)*, *a înghiţit scoruşe (reg.), a prins (sau a luat) în zgău* (*pop.*), *a luat (sau avut, a purtat) în pântece sau este cu ciolane în pântece*, *a dat (sau a călcat, a alunecat, a căzut) pe sterp (reg.), a dat (sau a căzut) pe vatră* (Mun.), trebuie să respecte nişte reguli nescrise, cum ar fi, de exemplu, evitarea lovirii cu piciorul a unui câine, deoarece copilul pe care îl va naşte, „va fi câinos la inimă" [Gorovei, 1915: 47], interdicţia de a mânca fructe îngemănate sau colacii care s-au lipit în cuptor, pentru că va avea gemeni [Ciauşanu, 2014: 274] etc. În cazul în care femeia însărcinată nu este căsătorită se spune că *i-a venit vremea, dar nu a nu i-a veni ceasul* (*pop.*).

2.1. Dacă despre sexul copilului se spune, popular, că *în sacul legat nu ştii ce este*, identitatea spirituală a acestuia este dobândită o dată cu creştinarea lui, prin taina Botezului, etapă care trebuie pregătită, în mentalul popular, începând cu momentul zămislirii şi continuată ulterior până la aducerea copilului în casa în care va creşte. De altfel, raportarea la acest moment este marcată frazeologic, utilizarea structurii fiind însă specializată, mai ales în limbajul religios: *în (sau la) anul mântuirii sau anul Domnului* (*bis.*) „în anul de la (naşterea) lui Hristos". Momentul intrării în lume a pruncului este şi el marcat de o serie de credinţe şi superstiţii care însoţesc întreg evenimentul, unele dintre ele ilustrate frazeologic. Astfel, plânsetul copilului în timpul slujbei anunţă că va trăi ani mulţi [Gorovei, 1915: 29]; punerea în faşa acestuia a unei bucăţi de pâine şi sare, pentru ca acesta, atunci când va creşte să aibă un trai bun [Gorovei, 1915: 29]; aşezarea imediat după naştere a copilul pe pământul gol simbolizează încredinţarea copilului pentru ca pământul să-i poarte de grijă [Ciauşanu, 2014: 22]; utilizarea banilor câştigaţi la botez se face pentru cumpărarea unei căldări, pentru ca pruncul să trăiască mulţi ani [Gorovei, 1915: 30]; *lăsarea unui semn* copilului, adică punerea pe pieptul sau la căpătâiul lui a unui fir roşu (destrămat dintr-o ţesătură) are rolul de a ocroti somnul copilului etc.

Un caz particular de *însemnare* este reprezentat de detaliile particularizante legate de momentul naşterii copilul sau de trăsăturile fizice ale acestuia. De exemplu, despre „acei copii care se nasc şchiopi, orbi etc., se crede că sunt însemnaţi, adică foarte răi" [Gorovei, 1915: 74] sau, dimpotrivă, este semn că pruncul *s-a născut sub o stea norocoasă*, *s-a născut cu scufie (în cap)* sau *s-a născut cu căiţă* [Dumistrăcel, 2001: 80].

Asocierile situaţionale nepotrivite sau ironice sunt marcate de cele mai multe ori cu o conotaţie negativă şi servesc pentru exprimarea anumitor trăsături comportamentale sau de caracter: *a se naşte (sau a se afla) în zodia porcului* (ori *a scroafei*) (*reg.*) „1. a fi foarte norocos. 2. a fi foarte mâncăcios", *a se naşte în zodia raţelor* „a fi mereu însetat", *(a fi) butuc de pădure sau parcă ar fi născut (sau crescut) în pădure* „se spune despre un om needucat"; *a fi botezat cu zeamă de varză* (*reg.*; d. oameni) „a fi rău de fire".

3. Alături de botez, *nunta* este alt rit de trecere recunoscut de creştinismul (ortodox) ca taină. Fie că ne referim la conţinutul ritual al momentului ori la cel spectacular, întreg ceremonialul nupţial (peţitul, logodna, nunta) este marcat prin numeroase tradiţii, multe dintre ele reflectate paremiologic.

3.1. Cronologia ceremonialului de nuntă este marcată de un comportament (normativ), care trebuie respectat şi de care depinde longevitatea căsătoriei. Gh. F. Ciauşanu menţionează faptul că, în mentalul popular, nu în orice zi e bine să mergi în peţit, deoarece, în afară de joi şi duminică, celelalte zile sunt marcate, într-un fel sau altul, negativ:

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)

lunea nu e bine să mergi la peţit, deoarece este începutul săptămânii; marţea, pentru că în această zi s-a pornit lumea; miercurea, deoarece acel ce peţeşte şi se cunună sau se logodeşte în această zi, poate să rămână văduv sau văduvă; vinerea tot din această cauză şi mai ales că cele două zile sunt considerate zile de post; sâmbăta nu e bine să mergi la peţit, deoarece e ziua dedicată celor adormiţi [Ciauşanu, 2014: 285].

În plan lingvistic, pentru exprimarea ideii de nepotrivire sau împotrivire, se folosesc mai multe construcţii: *Toate pe dos şi nunta marţea* (*pop.*) „se spune despre un şir de lucruri, de întâmplări care de care mai nepotrivite", *Lasă, lasă, să vedem, strigă cimpoiul la nuntă*, „ne arată că nu trebuie să ne bucurăm degrabă, de orice", *Nici o nuntă fără vorbă, nici o moarte fără bănuială* „adică la orice lucru se găseşte oarece pricină", *Mergi la nuntă şi zi „Şi la anul…"* „vorbe spuse împotriva bunei orânduieli" [Golescu, 1973: 94-201]. Aceeaşi idee a nepotrivirii este surprinsă şi în expresia *cal de ginere*, cu semnificaţia „prea târziu, într-un moment nepotrivit", cu referire la moarte, pentru care Stelian Dumistrăcel avansează supoziţia că „formula iniţială (sau măcar paralelă) trebuie să fi fost «după nuntă şi cal de ginere», adică acel „cal pe care încalecă tânărul înainte de a merge la cununie". În ceea ce priveşte actul peţirii şi începutul pregătirilor de nuntă s-au fixat mai multe expresii, în funcţie de regiune: *a umbla prin sat* „se spune despre mireasa cu fetele şi ginerele cu băieţii, care, în ajunul nunţii, merg prin sat pentru a invita oamenii la nuntă", *a aşeza nunta pe podvale* „a începe pregătirile de nuntă", *a umbla cu ostropeţul* (Mol.) „a umbla din casă în casă, făcând invitaţii pentru masa de a doua zi după o nuntă".

3.2. Referirea la nunta propriu-zisă, cuprinsă într-o serie de frazeologisme poate deveni pretext pentru exprimarea unor sfaturi cu aplicabilitate generală : *odată nuntă* „se zice pentru lucrurile mari, căci foarte rar se întâmplă" [Zanne, 1895-1912, IV: 527], *vai de cel ce nu este la nunta sa!* „se spune de cel ce nu îşi îngrijeşte singur de ale sale" sau *dacă la nuntă eşti chemat, ce mai aştepţi şi nu alergi* „se zice când ne cheamă la veselie, însemnând că nu trebuie să zăbovim" [Zanne, 1895-1912, IV: 519-527].

3.3. Unirea spirituală a celor doi tineri este surprinsă frazeologic prin referirea fie la actul religios al cununiei: *a(-şi) pune cununie pe cap* (sau *pe frunte*) „a lua parte la cununia cuiva", *a lua (pe cineva) cu cununie*, *a-i săruta cuiva cununiile* (*pop.*), fie la corespondentul cultural al evenimentului –convenţia civilă ce marchează evenimentul: *a se pune la protocol* „a se înscrie în registrele stării civile şi parohiale în vederea căsătoriei şi cununiei". Întreg ceremonialul este însoţit de sfaturile pe care ar trebui să le urmeze mirii pentru instituirea şi permanentizarea echilibrului şi a binelui în cadrul noii familii: „nuna dă miresei acasă unt proaspăt, cu care face câte o cruce în cele patru părţi, atât în afară cât şi înăuntru casei, ca să meargă treaba bine în acea casă nouă" [Gorovei, 2003: 91], „mirii trebuie să se scalde într-o scăldătoare în care se pune busuioc, bani noi de argint, lapte şi miere, pentru a fi iubiţi ca busuiocul, curaţi ca argintul şi dulci ca laptele şi mierea" [Gorovei, 1915: 89]. Cele mai importante obiecte învestite cu semnificaţii speciale ţinute de naşi sunt însă lumânările de cununie, a căror flacără ar reflecta, în mentalul popular, trăinicia căsătoriei: „dacă ard ca o pară vie, se arată norocul tinerei perechi; însă dacă ard slab, de-abia pâlpâie, se arată nenorocul, iar stingerea uneia dintre cele două lumânări arată moartea unuia dintre cei ce se cunună." [Gorovei, 2003: 287]. De altfel, în mentalul popular, expresiile care trimit la acest moment sunt explicite: *a ţine lumânarea* (sau, *reg.*, *lumina*, *cununa*) sau *a ţine foc la spate* (*reg.*).

O formă atipică de căsătorie practicată în mediul rural, în contrast cu cea tradiţională, prin *logodire*, este reflectată în expresia *nuntă fugită* „prin fuga de casa părinţilor, prin «răpirea» (uneori rituală) a fetei" [Dumistrăcel, 2001: 149], obicei păstrat, după Stelian Dumistrăcel „ca o manifestare de conformism ritualic […] «căsătoria» prin răpire precedând-o pe cea prin *cumpărare*".

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)

3.4. În sfârşit, cu referire la atmosfera care însoţeşte acest eveniment şi la trăsăturile actanţilor principali, mirele şi mireasa, se întrebuinţează o serie de frazeologisme precum: *Vai de moarte fără râs şi de nuntă fără plâns* „binele şi răul sunt întotdeauna împreună", *Mireasa nimereşte masa* (*pop.*) „Omul împins de nevoie devine îndrăzneţ", *A şedea parcă i-a murit mireasa* (sau *parcă i-a murit vrabia din streaşină, parcă nu-i place mirele, parcă i-a căzut iapa din ham*).

4. Plecarea din lume sau moartea reprezintă în mentalul popular românesc pragul prin care omul, indiferent de starea sa socială, va fi răsplătit pentru faptele săvârşite, deoarece *până la moarte sunt toate*" [Zanne, 1895-1912, II: 625]. Iuliu Zanne glosează şi alte construcţii, cu trimitere la caracterul imprevizibil al momentului: *de moarte şi de nuntă nimeni, niciodată nu poate fi gata*, adică „de moarte nimeni nu e gata; când soseşte ceasul, tot ar dori să mai trăiască; asemenea, tot mai rămâne ceva de gătit când e să se facă nunta." [Zanne, 1895-1912: 619], *Moartea nu vine când o chemi/ Ci te ia când nu te temi*, „ne îndeamnă la o viaţă cinstită şi curată." [Zanne, 1895-1912, II: 619-623].

4.1. O privire de ansamblu asupra tuturor expresiilor referitoare la subiectul în discuţie evidenţiază faptul că acesta se bucură de inventarul cel mai bogat prin comparaţie cu celelalte două rituri de trecere discutate mai sus. Urmărind semnificaţiile acestora, observăm că cele mai multe sunt cele care anticipează acest moment, indiferent de registrul stilistic în care se întrebuinţează (popular, familiar, învăţat, trivial, regional): *a i se bate coliva în piept* (*pop.*), *a fi chemat de Dumnezeu, a fi în cumpănă de viaţă (sau de moarte, rar, de pieire)* (*înv.*), *a fi sau a se simţi pe ducă, a se ţine (sau a-i sta, a-i atârna) cuiva viaţa numai într-un fir de aţă (sau de păr)*, *a fi (sau a se zbate) în ghearele morţii* (*fam.*), *a se mântui aţa de pe ghem* (*pop.*), *a pune ochii în grindă* (*pop.*), *a fi (sau a ajunge) la marginea gropii*, sau *a fi cu un picior în groapă* ori (trivial) *a mirosi a groapă, a fi cu sufletul la gură, i-a venit* (sau *îşi aşteaptă*) *ignatul, a fi* (sau *a se găsi, a ajunge) pe (sau la) marginea gropii, a-şi da ochii peste cap* (*pfm.*), *a pune ochii în grindă* sau *a fi cu ochii stâlpiţi după uşă* (*reg.*), *a (i) se apropia (sau a i se strânge) (cuiva) funia la (sau de) par*, *(a fi) pe patul de moarte sau pe patul morţii, a fi cu piciorul (sau cu un picior) în groapă (şi cu unul afară), a-i lua cuiva pocnetul, a-i pieri (cuiva) piuitul, a-şi lepăda potcoavele sau a sta să-i pice (sau a-i suna) cuiva potcoavele sau i-a tras potcoavele, a fi cu sufletul pe sobă* (*reg.*), *a-i sosi cuiva ceasul (sau veleatul), a-şi ţine sufletul în buze, a se uita peste umeri (reg.), a fi pe cuţit*.

Dacă o serie de frazeologisme se referă la practicile creştine (trasul clopotului, slujba de înmormântare, punerea în groapă): *a trage (sau a bate) clopotul de mort* (*înv.*) „a bate clopotul într-un anumit fel, pentru a anunţa moartea cuiva", *a trage clopoţele după cineva* (*înv.*) „a trage clopotul cel mic la moartea unui copil", *a duce pe cineva la groapă* „a înmormânta pe cineva", pe ultimul loc, ca reprezentare frazeologică sunt cele care trimit la moartea propriu-zisă: *a lua pe cineva moartea* sau *Dumnezeu (sau dracul sau mama dracului)* (*înv.*), *a se lua de pe pământ sau a-şi lua cale(a) spre drumul veşniciei* (*pfm.*), *a nu avea parte de lumină* (*pop.*), *a bea (sau a primi) paharul morţii (ori de moarte)*, *a-i purta cuiva parastasele*, *a se strâmba moartea* (la cineva) (*reg.*), *a-l strânge pe Dumnezeu (sau moartea) pe cineva, a vedea moartea* sau (*reg.*) *a nu mai vedea lumina, a nu mai ajunge să vadă ziua de mâine (îrg.)*. Din aceeaşi serie sinonimică face parte şi expresia *a trage obloanele*, cu sensul „a lichida o afacere, a da faliment", extensia semantică „a muri" fiind pusă, de Stelian Dumistrăcel pe seama „legăturii ce se face pe baza comparării «tragerii» obloanelor cu închiderea pentru totdeauna a ochilor" [Dumistrăcel, 2001: 278]. Cu trimitere la un vechi obicei românesc, acelaşi autor discută şi notează expresia *a (se) îmbrăca cu cămaşa morţii* „a-şi asuma sacrificiul suprem", unde piesa de vestimentaţie amintită era croită pentru „pentru lumea cealaltă; se credea că dacă aceasta a fost croită greşit – prea lungă –, va mai muri cineva din aceeaşi casă" [Dumistrăcel, 2001: 246]. Cu trimitere la o înmormântare simbolică, acelaşi autor discută expresia, neînregistrată în dicţionare, *a-şi pune masa (sau pomul)* „(despre bătrâni) a îndeplini ceremonia despărţirii de viaţa sexuală; a renunţa la cele «lumeşti» prin praznicul de

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)

înmormântare anticipat" [Dumistrăcel, 2001: 226], ritual (menţionat în Vrancea) care „se produce în jurul vârstei de 60 de ani […] care marca (solemn) apartenenţa la categoria «femeie *iertată*»".

În ceea ce priveşte imaginarul românesc referitor la reprezentările antropomorfizate ale morţii, acesta nu este foarte bogat, cea mai cunoscută reprezentare fiind, după Gheorghe Ciauşanu, cea a unei femei care „are tot tacâmul unui cosaş: nicovală, ciocane, coasă, gresie (cute); cu ciocanele se crede că slăbeşte organismul, ciocneşte azi, acolo, mâine, dincolo, prin boli mai mici. Când i-a venit ceasul omului, ea îşi ascute coasa şi se strâmbă cu grozava ei mutră, din colţul odăii, la bolnav. Atunci bolnavul pune ochii în grindă şi îşi dă sfârşitul" [Ciauşanu, 2014: 100].

Acest moment important din viaţa omului este însoţit, de asemenea, de practici superstiţioase care se referă atât la anticiparea evenimentului, cât şi la înmormântarea propriu-zisă: urlatul neobişnuit al câinelui şi săpatul cu labele a pământului de lângă casă [Ciauşanu, 2014: 101-102], „în casă unde se află un mort, nu se mătură, până nu se înmormântează mortul, fiind rău de moarte şi pentru alţii din aceea casă", „femeile nu trebuie să umble cu coadele despletite, căci trag a moarte pentru bărbaţii lor" [Gorovei, 1915: 195-197] etc. Din aceeaşi categorie a practicilor superstiţioase face parte şi expresia *a împietra mortul* „a pune pietre în groapa sau sicriul mortului presupus a fi strigoi sau «moroi»", încadrată de Stelian Dumistrăcel în categoria construcţiilor ce reflectă „«infiltrările» păgâne tacite din creştinismul oriental, din tradiţia necropolelor birituale" [Dumistrăcel, 2001: 196-197].

5. Tentaţia exercitată de rituri în mass-media, mutaţiile suferite de acestea în contemporaneitate au făcut obiectul de investigaţie al unor cercetări moderne, care au urmărit, de exemplu, diferitele „puneri în scenă", „scenariile", influenţa „modei sociale", „înţelegerea personală a modului în care trebuie „performat" ritul" [Iuhas, 2011]. În sfârşit, tot în legătură cu mass-media, mai precis cu presa scrisă, semnalăm, mai jos, în ceea ce priveşte lexicul temei investigate, pentru efectul de agrementare produs, câteva variaţii de „enunţuri aparţinând discursului repetat" [Dumistrăcel, 2006: 6] extrase presa de divertisment, turnuri frastice modificate în direcţia *adăugării* sau *substituirii* de termeni: Cine se aseamănă se adună *la botez*. (AC, nr. 3/2005/p. 21), Eu cu cine *botez*? (AC, nr. 6/2007/p. 16), Există viaţă *privată* după moarte? (AC, nr. 28/2006/pag 16), Vorbă lungă, *moarte sigură*. (AC, nr. 46/2006/p. 10), Ai carte, *ai moarte*. (AC, nr. 46/2006/p. 27), Tinereţe fără bătrâneţe şi *baterie* fără de moarte. (AC, nr.7/2011/p. 21), Frate, frate, da' *moartea*-i pe bani. (AC, 20/2001/ p. 7), Iar la nunta sa au căzut o tresă şi o stea... (AC, 20/2001/ p. 22), Ţară, ţară, vrem *nuntaşi*! (AC, nr. 14/2003/p. 16), Şi la nunta mea a căzut o *pirostea*. (AC, nr. 45/2003/p. 20), Şi la nunta mea a căzut *pacostea*. (AC, nr. 44/2008/p. 12), Iar la *nunta* ta a căzut un naş. (J, nr. 25/2003/p. 4), *Nunta* cu dar din dar se face Rai. (J, nr. 31/2011/p. 1), *Politeţe* fără bătrâneţe şi *funcţie* fără de moarte. (J, nr. 34/2003/p. 4), Chiar *votarea* moarte n-are. (J, nr. 21/2004/p. 1), Tinereţe fără bătrâneţe şi *medicamente* fără moarte. (J, nr. 5/2009/p. 3).

6. În concluzie, modul de gândire şi de comportare al oamenilor din comunitatea tradiţională poate fi urmărit şi prin analiza unor fapte de limbă semnificative pentru modul în care s-a cristalizat şi s-a depozitat experienţa socială. Asemenea altor elemente relevante pentru evidenţierea specificului culturii tradiţionale româneşti, frazeologismele (termen generic pentru mai mute tipuri de construcţii fixe – proverbe, expresii, locuţiuni etc.), prin potenţialul lor semantic şi expresiv, reflectă patrimoniul cultural şi modul în care acesta s-a îmbogăţit, în timp, prin diferite forme.

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)

În ceea ce priveşte aspectele la care ne-am referit noi, riturile de trecere, acestea sunt elemente marcante ale tradiţiei culturale, în general, şi ale celei româneşti, în particular, deoarece ele reflectă nevoia individului de a aparţine unei comunităţi în care se regăseşte şi cu care are multiple similitudini.

BIBLIOGRAFIE

Bernea, Ernest, 2005. *Spaţiu, timp şi cauzalitate la poporul* român, Bucureşti, Editura Humanitas.

Capidan, Theodor, 1943. *Limbă şi cultură*, Editura Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti.

Ciauşanu, Gheorghe F., 2014. *Superstiţiile poporului român în asemănare cu alte popoare vechi şi noi*, ediţie critică, prefaţă şi indice tematic de I. Oprişan, Editura Saeculum Vizual, Bucureşti.

Dumistrăcel, Stelian, 2001. *Până-n pânzele albe. Expresii româneşti, biografii-motivaţii,* ediţia a doua, revăzută şi adăugită, Editura Institutul European.

Dumistrăcel, Stelian, 2006. *Limbajul publicistic din perspectiva stilurilor funcţionale*, Iaşi, Institutul European.

Gennep, Arnold van, 1996. *Riturile de trecere*, traducere de Nora Berdan şi Nora Vasilescu, studiu introductiv de Nicolae Constantinescu, postfaţă de Lucia Berdan, Editura Polirom, Iaşi.

Golescu, Iordache, 1973. *Proverbe comentate*, Editura Albatros, Bucureşti.

Gorovei, Artur, 1915. *Credinţe şi superstiţii ale poporului român*, Editura Socec &Comp., Pavel Suru, C. Sfetea, Bucureşti.

Iuhas, Florica, 2011. *Univers ceremonial şi mass-media: nunta ca rit de trecere*, Editura Ars Docendi.

Marian, Simion-Florea, 1995. *Naşterea la românii*, Editura Grai şi suflet - Cultura Naţională, Bucureşti.

Zanne, Iuliu, 1895-1912. *Proverbele românilor din România, Bucovina, Ungaria, Istria, Macedonia. Proverbe, zicători, povăţuiri, cuvinte adevărate, asemănări, idiotisme şi cimilituri cu un glosar româno-frances*, vol. II, IV, Bucureşti, Editura Librăriei Socecu & Comp.

Dicţionare:

Tomici, Mile, *Dicţionar frazeologic al limbii române,* Editura Saeculum Vizual, Bucureşti, 2009.

Dicţionarul Explicativ al Limbii Române, Academia Română Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Editura Enciclopedic Gold, 2009.

Micul dicţionar academic, Academia Română, Institutul de Lingvistică *Iorgu Iordan, Alexandru Rosetti*, Bucureşti, 2010.

Abrevieri:

Bis. – bisericesc
fam. - familiar
fig. - figurat
înv. - învechit
îvp. - învechit şi popular
îvr. - învechit şi rar
Mun. - Muntenia
pfm. - popular şi familiar
pop. - popular
reg. – regional
AC – „Academia Caţavencu"
J – „Jupânul". Săptămânal sucevean de largă inspiraţie judeţeană

BDD-A27321 © 2017 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 18.118.12.222 (2024-04-23 19:34:26 UTC)